

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE ROLE OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE ECONOMY: CHALLENGES AND PROSPECTS

Анотація. Сучасний розвиток креативної економіки та діджиталізація вимагають нових підходів до захисту інтелектуальної власності. Це включає авторське право, патенти, торгові марки та комерційні таємниці, що охоплюють широкий спектр індустрій. Штучний інтелект створює нові виклики, зокрема у визначенні авторства та прав на цифрові твори. Політика ЄС у цій сфері сприяє розвитку креативних індустрій, активно підтримуючи боротьбу з піратством та сприяючи міжнародній співпраці.

Ключові слова: креативна економіка, інтелектуальна власність, авторське право, Європейське патентне відомство, цифровий контент, монетизація, міжнародна співпраця.

Abstract. The modern development of the creative economy and digitalization require new approaches to intellectual property protection. This includes copyright, patents, trademarks and trade secrets covering a wide range of industries. Artificial intelligence creates new challenges, in particular in determining authorship and rights to digital works. The EU's policy in this area promotes the development of creative industries by actively supporting the fight against piracy and facilitating international cooperation.

Keywords: creative economy, intellectual property, copyright, European Patent Office, digital content, monetization, international cooperation.

У сучасному світі стрімко розвивається креативна економіка, а разом з нею зростає значення авторського права та інтелектуальної власності. Діджиталізація змінила спосіб створення та споживання контенту, а розвиток штучного інтелекту ставить нові питання щодо авторства та захисту інформації, згенерованої алгоритмами. Тому ефективний захист інтелектуальної власності має важливе значення для підтримки креативних індустрій, інновацій та економічного зростання.

Щоб забезпечити надійний захист творів і справедливу винагороду авторам, важливо розуміти основні форми інтелектуальної власності, які охоплюють різні сфери - від мистецтва до технологій і бізнесу. Це допомагає зберегти унікальність і конкурентоспроможність ідей. До основних форм інтелектуальної власності належать: авторське право (захист музики, книг, фільмів, програмного коду), патенти (захист винаходів і технологій), торгові марки (бренди, логотипи, візуальні елементи) і комерційні таємниці (бізнес-моделі, алгоритми, рецепти). Креативні індустрії генерують інновації через творчі процеси, що створюють нові продукти та послуги, які впливають на креативну економіку, сприяючи її зростанню та розвитку. [1]

Діджиталізація та технологічні інновації призвели до значних змін у багатьох сферах креативної економіки, що вимагає адаптації законодавства та нових підходів до захисту інтелектуальної власності. Однією з найбільших проблем є піратство, яке охоплює музику, фільми та програмне забезпечення, а також труднощі з перевіркою прав власності на цифрові активи. Перевірка прав власності стала важливим компонентом забезпечення чесних правил гри для авторів і власників контенту, оскільки довести право власності на цифрові твори часто буває складно через їх масове тиражування та доступність в Інтернеті. У [2] зазначено, що піратство залишається серйозною загрозою для авторів і власників контенту в цифрову епоху.

Штучний інтелект, зокрема алгоритми, які можуть створювати тексти, музику та інші форми контенту, піднімає нові правові питання щодо авторства та власності. Наприклад, багато артистів у музичній індустрії стикаються з труднощами через нову модель монетизації на стрімінгових платформах, де дохід залежить від кількості прослуховувань, а не від продажу альбомів. Це ускладнює заробіток для незалежних музикантів, які не можуть отримати величезну кількість прослуховувань. Ситуація змушує артистів шукати нові способи монетизації, такі як продаж сувенірної продукції, гастролі або використання нових платформ, таких як NFT, Patreon і TikTok.

Голлівудські сценаристи також зіткнулися з проблемами, пов'язаними з розвитком штучного інтелекту. Страйк сценаристів у 2023 р. став результатом побоювань, що їхню роботу замінить штучний інтелект. Сценаристи вимагали нових законів для захисту авторських прав у цифрову епоху, враховуючи, що автоматизовані інструменти штучного інтелекту можуть створювати тексти, які важко відрізнити від людських. Це викликає етичні та правові питання.

Ці приклади підкреслюють важливість адаптації чинного законодавства до викликів цифрової епохи, щоб забезпечити належний захист прав авторів і стимулювати розвиток креативних індустрій.

Політика ЄС у сфері інтелектуальної власності є важливим елементом розвитку креативної економіки та сприяє захисту прав митців, дизайнерів, розробників і підприємців. Інтелектуальна власність охоплює широкий спектр аспектів, від авторського права до патентів, торгових марок та дизайну. Цей механізм допомагає гарантувати, що креативні ідеї та інновації отримують належний правовий захист та фінансову винагороду. Європейське патентне відомство (ЄПВ) відіграє ключову роль у забезпеченні реєстрації та захисту інтелектуальної власності на рівні ЄС. Воно було засноване Європейською патентною конвенцією 1977 р. і відповідає за видачу патентів, які можуть бути дійсними в декількох або в усіх країнах, що є сторонами цієї угоди. ЄПВ перебуває на самофінансуванні з 1981 р. і має штаб-квартиру в Мюнхені, а також філії в Гаазі, Берліні та Відні. Відомство не лише розглядає патентні заявки, але й активно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, в тому числі з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), допомагаючи стандартизувати патентування на міжнародному рівні.

Завдяки уніфікованій процедурі патентування ЄПВ знижує витрати для заявників і національних патентних відомств, зберігаючи при цьому високі стандарти якості експертизи. Відомство також активно працює над розробкою нових інструментів для вдосконалення патентної системи в Європі. Важливим кроком у сучасному регулюванні інтелектуальної власності стало прийняття Директиви про авторське право в цифровому середовищі (2019/790/ЄС) [3], яка була спрямована на адаптацію законодавства до викликів цифрової епохи. Ця директива спрямована на забезпечення ефективного захисту авторських прав на таких платформах, як YouTube, Spotify та TikTok. Платформи повинні укладати угоди з правовласниками або використовувати механізми фільтрації контенту, щоб уникнути порушення авторських прав. Директива також надає додаткові права видавцям новин, дозволяючи їм отримувати винагороду за використання їхніх матеріалів в Інтернеті.

Захист цифрового контенту та боротьба з піратством є важливою частиною політики ЄС. Наприклад, ЄС змушує таких технологічних гігантів, як Google і Meta, платити роялті за використання захищеного авторським правом контенту на своїх платформах. Наприклад, в рамках угоди між Google і Sony Music, Google погодився платити роялті за використання музики, завантаженої користувачами на YouTube. Це важливий крок у боротьбі з нелегальним використанням контенту і гарантує, що автори та виконавці отримують належну винагороду за свою роботу.

На міжнародному рівні ЄС активно розвиває партнерство у сфері креативної економіки з різними регіонами світу. Наприклад, ЄС співпрацює з Південною Кореєю у створенні спільних кінопроектів та фестивалів К-культури, з Африкою - через програму ACP Cultures+, яка підтримує креативні стартапи, з Латинською Америкою - через ініціативи, спрямовані на просування європейської музики, дизайну та моди. Співпраця з Китаєм полягає в обмінах у сфері мистецтва та технологій. Ці ініціативи сприяють глобалізації креативних індустрій ЄС, забезпечуючи розвиток міжнародних відносин у культурній та економічній сферах. Європейський підхід до креативної економіки демонструє ефективний баланс між культурною спадщиною, бізнесом і технологіями, що робить ЄС конкурентоспроможним на світовому ринку завдяки підтримці інновацій та творчості на всіх рівнях.

Захист інтелектуальної власності є важливою складовою розвитку креативної економіки. Адаптація законодавства до цифрових викликів та інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, забезпечує справедливу винагороду для авторів та інноваторів. Політика ЄС щодо авторських прав і міжнародна співпраця сприяють розвитку конкурентоспроможних креативних індустрій у глобальному масштабі, створюючи умови для їхнього сталого зростання та захисту інтелектуальних досягнень.

Література

1. Безугла Л.С., Лазакович І.І. Креативні індустрії та креативна економіка: досвід України в умовах війни. *Економіка і суспільство*. 2024. №63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4095/4027/>
2. Ханін С. Г. Інтелектуалізація як базис становлення креативної економіки. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 2022. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/272019>
3. Правове регулювання відносин у сфері креативних індустрій: Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29509.pdf>

References

1. Bezuhla, L., Lazakovich I. (2024). Kreatyvni industrii ta kreatyvna ekonomika: dosvid Ukrainy v umovakh viiny. [Creative industries and creative economy: experience of Ukraine during war]. *Ekonomika i suspilstvo*, 63, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4095/4027/>
2. Khanin, S. H. (2022). Intelektualizatsiia yak bazys stanovlennia kreatyvnoi ekonomiky. [Intellectualization as a basis for the development of the creative economy]. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, available at: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/272019>
3. Pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi kreatyvnykh industrii: Informatsiina dovidka, pidhotovlena Yevropeiskym informatsiino-doslidnytskym tsentrom, available at: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29509.pdf>